

Vojnoodbrambeno organizovanje zemlje i izgradnja Vojske Jugoslavije – težište tematske orijentacije „Vojnog dela“

Pukovnik *JOVAN ČANAK*

Tokom 1992. godine Redakcija „Vojnog dela“ stvarala je u izuzetnim i, možda, najsloženijim uslovima od svog osnivanja: definitivno se raspala bivša federativna država; jugoslovenska kriza je potpuno internacionalizovana, a strani činioци otvoreno teže da ostvare svoje ciljeve na ovim prostorima; delove teritorije bivše jugoslovenske republike Hrvatske, na kojima živi srpski narod, zaposele su zaštitne snage Ujedinjenih nacija (UNPROFOR); sukob u Bosni i Hercegovini je prerastao u jedan od najbrutalnijih i najtragičnijih građanskih, etničkih i verskih ratova na evropskim prostorima, sa pretnjom da se proširi na ceo Balkan; nakon secesije četiri jugoslovenske republike, Srbija i Crna Gora su formirale novu saveznu državu, s namerom da Savezna Republika Jugoslavija bude naslednica SFRJ; u skladu sa nastalim okonostima Jugoslovenska narodna armija je transformisana u novu dezideologizovanu i depolitizovanu Vojsku Jugoslavije, kao oružanu silu nove savezne države, itd.

„Vojno delo“ je težilo da prati sve te događaje i procese i da, svestrano ih analizirajući, doprinese njihovom razumevanju i razrešavanju. Kao i u 1991, težište tematske orijentacije časopisa u ovoj godini bilo je na razmatranju različitih aspekata jugoslovenske krize, a naročito na vojno-političkom, međunarodnopravnom i geostrategijskom aspektu. Tim pitanjima je u potpunosti bio posvećen br. 6/91, kao i tematski blokovi u brojevima 1–2/92. i 4–5/92. Od 49 autorskih priloga objavljenih u protekloj godini, navedena problematika je razmatrana u 28 priloga, što čini 58 odsto sadržaja „Vojnog dela“.

Broj 6/91 u celini je bio posvećen stručnoj raspravi o temi „Vojno-političke promene u Istočnoj Evropi i bezbednost Jugoslavije“, koju je organizovao Institut za strategijska istraživanja. U raspravi su učestvovali eminentni naučni radnici iz građanstva i oružanih snaga. Zbog ozbiljnosti i sveobuhvatnosti jugoslovenske krize rasprava je bila usmerena na sagledavanje njenih odbrambeno-bezbednosnih aspekata. Kako su događaji na prostoru Jugoslavije samo segment šire krize, koja je potpuno zahvatila većinu zemalja koje su doskora obuhvatane izrazom Istočna Evropa, bilo je neophodno realno sagledavanje događaja i procesa u tom delu sveta i njihove povezanosti s našom krizom.

Tematski blok u „Vojnom delu“ br. 1–2/92. posvećen je međunarodnim odnosima i jugoslovenskoj krizi. Autori tih članaka pretežno su analizirali jugoslovensku krizu u okviru međunarodnih odnosa, a delimično je naznačena i priroda rata na jugoslovenskom prostoru prema preovlađujućim političkim i vojnim karakteristikama. Osnovna poruka gotovo svih radova u tom tematskom bloku jeste da je rat nesvrshodan kao sredstvo za rešavanje političkih problema i da borbena dejstva na prostorima bivše Jugoslavije, inspirisana nacionalnim, etničkim i verskim motivima, iziskuju intenzivno političko angažovanje kao jedino delotvorno sredstvo za okončanje ratnih operacija i mirno sporazumevanje.

I tematski blok u „Vojnom delu“ br. 4–5/92. posvećen je međunarodnim odnosima i jugoslovenskoj krizi u perspektivi „novog svetskog poretka“ koji projektuju Sjedinjene Američke Države i njihovi saveznici. Prema autorima „Vojnog dela“, sticajem istorijskih okolnosti, raspad jugoslovenske federacije poslužio je za eksperimentalno usmeravanje političkog i društveno-ekonomskog preobražaja bivših socijalističkih zemalja. Kako se naša zemlja, zahvaljujući tome, našla u središtu svetskog interesovanja, autori članaka u tom tematskom bloku pokušali su da osvetle svetsku pozornicu i krvavu dramu koju i mi preživljavamo u jednom njenom kutku.

Sledeća tematska oblast kojoj je „Vojno delo“ posvetilo naročitu pažnju u drugoj polovini ove godine jeste kompleks pitanja vezanih za vojnoodbrambeno organizovanje SR Jugoslavije i transformaciju JNA u Vojsku Jugoslavije. U vezi s tim objavljeno je osam priloga, što čini 16 odsto sadržaja časopisa. Autori priloga su uložili napor da u kritičkim razmatranjima protekle prakse stvore teorijske mogućnosti za iznalaženje novih rešenja, koja su primerena vremenu u kojem živimo i promenjenim okolnostima. Ipak, ne možemo biti zadovoljni brojem kvalitetnih priloga i sigurno je da će tek u narednom periodu biti više značajnijih radova o toj problematici, a ta pitanja će i dalje biti u središtu interesovanja Redakcije.

„Vojno delo“ je u protekloj godini izdalo šest brojeva, sa 54 priloga, od čega 49 autorskih. Članke je objavilo 45 autora: 17 aktivnih oficira, sedam penzionisanih vojnih lica i 21 autor iz građanstva. Sedam autora je iz školskih i naučnoistraživačkih ustanova Vojske Jugoslavije, osam iz ustanova i organizacijskih jedinica Generalštaba i Ministarstva odbrane, a dva autora su iz trupe. U odnosu na prethodni period, znatno je povećan broj autora iz građanstva, što se može tumačiti, s jedne strane, orijentacijom časopisa da se za razmatranje aktuelnih događaja i procesa u vezi s našom dramatičnom stvarnošću angažuju kompetentni autori sa univerziteta i iz drugih naučnih ustanova u građanstvu. S druge strane, povećana saradnja eminentnih autora iz građanstva može značiti i priznanje našem časopisu kao meritornom teorijskom glasilu, otvore-

nom za sve dobronamerne ljude i konstruktivne ideje koje mogu doprineti razumevanju promena u međunarodnim odnosima i razjašnjenju jugoslovenske krize.

Na prošlogodišnjoj sednici Saveta časopisa odlučeno je da se, zbog radikalnog zaoštavanja jugoslovenske krize i promena u svim segmentima društva, pa i u sferi odbrane, ne donese novi orijentacioni tematski plan „Vojnog dela“, već da radna grupa Saveta, u skladu sa promenama u našoj zemlji i oružanim snagama, sačini predlog koji bi Savet usvojio na narednoj sednici. U međuvremenu, konstituisanjem SR Jugoslavije i transformisanjem JNA u Vojsku Jugoslavije, promenama u globalnom i neposrednom geopolitičkom okruženju i najnovijim saznanjima i dostignućima u ratovodstvu, stekli su se uslovi za donošenje novog tematskog plana za naredni dvogodišnji period.

Prilikom koncipiranja predloga novog tematskog plana Redakcija „Vojnog dela“ je konsultovala mnoge kompetentne institucije, članove Saveta i Redakcijskog odbora, istaknute autore i druge pojedince iz Vojske i društva u celini. Želeli smo da predlog novog tematskog plana odražava stvarne potrebe Vojske i da se njime obuhvate najznačajnija pitanja savremene vojne teorije i prakse, promene u tehničko-tehnološkom činiocu rata i njihov uticaj na ratovodstvo. Rečju, namera nam je bila da sačinimo tematski plan koji će odgovarati zahtevima vremena koje je pred nama i potrebama transformisane, dezideologizovane i profesionalizovane Vojske Jugoslavije.

Mnogobrojne predloge pojedinaca i institucija radna grupa je sistematizovala i ponudila za ovu sednicu kao predlog orijentacionog tematskog plana. Kao i raniji orijentacioni tematski planovi, on se sastoji od šest tematskih oblasti, ali su one znatno inovirane, kao i teme u okviru njih. Otuda, težište današnje rasprave treba da bude na analizi sadržaja časopisa i diskusiji i usvajanju predloženog orijentacionog tematskog plana. Značajno je, takođe, da objektivno ocenimo koliko je časopis odgovorio potrebama i zahtevima koji su mu nametani najnovijim vojno-političkim kretanjima u svetu i, naročito, u vezi s aktuelnom jugoslovenskom krizom.

Pored izmena u orijentacionom tematskom planu Redakcija name-rava da učini i neke izmene u vezi s likovno-grafičkim izgledom časopisa. Za sada smo to učinili sa rezimeima na stranim jezicima, koji su se doskora nalazili iza svakog članka. Sada su sva rezimea na kraju knjižnog bloka, složena prema sadržaju broja i podeljana prema stranim jezicima. Zbog takvog rešenja, od naredne godine, izostaće s početka knjižnog bloka sadržaji na stranim jezicima, jer su sada rezimea na tim jezicima složena upravo prema sadržaju, pa će čitalac na jednom mestu dobijati sve podatke o određenom članku. Na taj način ćemo u svakom broju „Vojnog dela“ uštedeti do polovine štamparskog tabaka. Sledeća izmena koju predlažemo jeste promena veličine slova osnovnog sloga

„Vojnog dela“. Sada naš časopis ima najkrupniji slog koji se koristi u tehnici štampanja časopisa. Smanjenjem sloga ostvarili bismo značajne uštede, a časopis ne bi izgubio na kvalitetu.

Jedna od mogućih izmena je i promena pisma. Pošto je većina listova i časopisa u zemlji već prešla na ćirilično pismo, u skladu s odredbama Ustava, i „Vojno delo“ mora o tome razmišljati, pa na današnjoj raspravi Savet treba da da svoj sud o tome. Takođe, ima predloga da se časopis donekle komercijalizuje izdvajanjem većeg prostora za plaćeno reklamiranje različitih proizvoda, pre svega namenske industrije SR Jugoslavija. Naime, slični časopisi u svetu izdvajaju za oglasni prostor do petine svoga sadržaja. Takođe, u narednom periodu nameravamo da više radimo na medijskoj promociji značajnijih brojeva „Vojnog dela“. Za to nisu potrebna velika finansijska sredstva, ali je neophodno da se Savet na ovoj sednici izjasni o tome.

Naredbom predsednika Saveta o imenovanju članova Saveta i Redakcijskog odbora časopisa uvedena je dužnost predsednika Redakcijskog odbora, koji je, ujedno, i član Saveta „Vojnog dela“. Ta dužnost je uvedena zbog potrebe za boljom koordinacijom rada između Saveta, Redakcijskog odbora i Redakcije časopisa.

Među problemima vezanim za rad izdvaja se pitanje tiraža i pretplate, koje treba što pre rešiti. Naime, tiraž „Vojnog dela“ stalno je opadao u poslednjih četiri-pet godina, a u 1992. godini iznosio je 1.000 primeraka. Razloga za takvo stanje ima više, ali nas posebno brine nedovoljno uvažavanje značaja pisane reči u izgradnji naše odbrane i oružanih snaga, što je neprihvatljivo s obzirom na ulogu koju bi vojna nauka i teorijska misao trebalo da imaju. Posebno povoljnu okolnost za poboljšanje čitanosti i pretplate na časopis vidimo u školama i ustanovama koje čine Univerzitet Vojske Jugoslavije. U tom kontekstu, „Vojno delo“ sagledavamo kao svojevrсну tribinu najtalentovanijih i najproduktivnijih profesora vojnih škola i istraživača u vojnonaučnim ustanovama, ali i kao nezaobilazno štivo za njihovu dodatnu edukaciju i praćenje dostignuća i saznanja savremenog ratovodstva i vojne nauke.

Jedan od mogućih načina za poboljšanje pretplate mogao bi biti predlog načelniku Generalštaba, kao osnivaču časopisa, da se razmotri mogućnost ponovnog uvođenja obavezne pretplate na vojne časopise za određeni profil starešina Vojske Jugoslavije, slično praksi sa listom „Vojska“. Takav predlog je sada posebno aktuelan jer je znatno smanjen broj časopisa u Vojsci Jugoslavije. Praktično, postoje samo dva časopisa: „Vojno delo“, kao opštevojni teorijski časopis, i „Novi glasnik“, kao stručni intervidovski časopis Vojske Jugoslavije, čiji će prvi broj izaći iz štampe početkom naredne godine.

Na kraju, smatramo da se u narednom periodu „Vojno delo“ prvenstveno mora baviti vojnoodbrambenim pitanjima, i to na teorijski

utemeljen i stručan način. Stručnim raspravama u našem časopisu moramo doprineti koncipiranju i normativnom artikulisanju naše vojne doktrine i definisanju determinanata i osnovnih pravaca organizacione izgradnje Vojske Jugoslavije. U vezi s tim, prvi korak biće izdavanje tematskog broja koji će u potpunosti biti posvećen temi „*Novi svetski poredak*“ i *politika odbrane SR Jugoslavije*. Stručna rasprava o toj temi bila je planirana, u saradnji sa Upravom za stratejske studije i politiku odbrane Saveznog ministarstva odbrane, za decembar 1992, ali je iz više opravdanih razloga odložena za početak ove godine. Od te rasprave očekujemo konkretne predloge za buduće vojno organizovanje SR Jugoslavije i izgradnju njene oružane sile.

Diskusije

Prof. dr **MOMIR STOJKOVIĆ** – Časopis koji, kao „Vojno delo“, ima i teorijske pretenzije i potrebu da doprinosi strategiji i politici odbrane nezavisnosti zemlje i njenom integritetu teško da se može naći u ozbiljnijoj situaciji od postojeće, ali su zbog toga izazov i mogućnosti da se doprinese sagledavanju položaja zemlje i njene međunarodne pozicije, njene izloženosti spoljnim pritiscima i ratu na područjima bivše Jugoslavije utoliko veći i značajniji, kako za društvo u celini, tako i za Vojsku Jugoslavije.

Osvrnućemo se na tri grupe pitanja, odnosno tema, koje su, pored navedenih u predlogu orijentacionog plana „Vojnog dela“, važne za sagledavanje: a) značajnih karakteristika stanja koje se izražava pojmom „novi svetski poredak“, b) upravljanje krizama od strane velikih sila, pre svega Sjedinjenih Američkih Država, kao jedine preostale supersile, i c) onih elemenata i tendencija u međunarodnim odnosima koji su posebno važni za naš međunarodni položaj i stratešku orijentaciju zemlje.

U vezi s karakteristikama stanja tzv. novog svetskog poretka, koji faktički ne postoji, izuzev u smislu promene odnosa snaga, treba uzimati u obzir činjenicu da u odnosima velikih sila, za sada, nije dominantna konfrontacija, već saradnja, da ideološki činilac više nema značajniji uticaj na njihove odnose, da postoji strateška međuzavisnost i internacionalizacija odnosa i interesa velikih sila, da je Savet bezbednosti postao dominantan organ međunarodne zajednice i da s njegovim mandatom nastupaju „međunarodne snage“ i kao mirovne trupe Ujedinjenih nacija i kao trupe za intervencije.

Među velikim silama postoji protivurečnost između onih koje su stalne članice Saveta bezbednosti, sa pravom veta, i onih koje to nisu i koje izražavaju zahteve za istim statusom, što bi značilo suštinsku reviziju Povelje UN i što se, prema svim predviđanjima diplomatije i

stručnjaka međunarodnog prava, uskoro ne može očekivati, pogotovu stoga što te zahteve ne postavljaju samo Nemačka i Japan, već i Indija, Indonezija, Brazil, Nigerija, Egipat i neke druge zemlje.

Pozicija SAD u Savetu bezbednosti, u savremenim uslovima multipolarizma, odnosno unipolarizma, obezbeđuje im mogućnost da upravljaju krizama preko Ujedinjenih nacija i da svoje interese formalno prikazuju kao interese međunarodne zajednice, i da instrumentalizuju NATO kao vojno-političku organizaciju, čime on dobija mogućnost delovanja izvan područja zemalja članica.

Globalne međunarodne promene, promene u našem geopolitičkom okruženju (srednjoj Evropi i na Balkanu), novi stratezijski interesi, nastup susednih zemalja i njihova okrenutost NATO-u pokazuju da će na duži rok stratezijska pozicija Balkana zavisiti od karaktera odnosa Nemačke i SAD, jer prva ima dominantnu poziciju u srednjoj Evropi i Podunavlju, s novim uticajem u Mađarskoj, Sloveniji i Hrvatskoj, a SAD svoje stare pozicije u Sredozemlju i na Bliskom istoku, kao i u Grčkoj i Turskoj, ali i nove pozicije u Albaniji, uz okrenutost prema Bosni i Hercegovini i Makedoniji. U tom kontekstu, međunarodni položaj SR Jugoslavije zadržava i određene strateške i geopolitičke pozicije SFRJ, ali poprima i uticaj novih elemenata, vezanih za promene pozicija susednih zemalja i karakter njihovih odnosa savezništva s velikim silama.

Sadašnja kontradiktorna i fluidna međunarodna pozicija Rusije i nemogućnost sagledavanja karaktera budućih rusko-ukrajinskih odnosa onemogućavaju sagledavanje strateškog interesa kako Rusije, tako i Ukrajine prema Balkanu, a to je sledeći značajan elemenat za sagledavanje naše međunarodne pozicije, jer zajednički strateški interes Rusije i Ukrajine prema Balkanu može reafirmisati raniju sovjetsku poziciju, dok bi kolizija njihovih interesa bitno slabila i menjala karakter njihovog nastupa.

Savremeni karakter međunarodnih odnosa, nastao kao posledica raspada bipolarizma i dezideologizacije međunarodnih odnosa (krah sistema realnog socijalizma) u ranijem smislu, omogućava velikim silama mnogo lakše uključivanje u unutrašnje krize, njihovu internacionalizaciju i mešanje u unutrašnje poslove, u nekim slučajevima iz opravdanih, ali još češće iz sopstvenih razloga, radi usmeravanja i njihovog razrešavanja ili njihovog korišćenja za prisustvo na određenom području. To znači da su oblici infiltracije, specijalnog rata, strategije niskog intenziteta i drugi (ekonomski i tehnološki) nastupi, kao i ljudska prava i prava manjina, poprimili masovan karakter korišćenja od velikih sila i njihovih organizacija. Pod firmom „rešavanje krize“, one se opredeljuju za određeni tok njenog razvoja i za rešenja koja su u funkciji njihovih interesa i pretenzija. U iznalaženju oblika uticaja koriste se kako stari, tako i novi oblici ponašanja: opredeljivanje za pojedine

aktere krize; pomoć i podrška određenim snagama, odnosno postavljanje načela koja su u funkciji njihovih interesa; internacionalizacija krize; korišćenje mehanizma Ujedinjenih nacija ili regionalnih sistema bezbednosti, kakav je Konferencija o evropskoj bezbednosti i saradnji, koja je pre Pariske povelje razvijala aktivnost isključivo na opštem političkom i pravnom planu, da bi sada prešla u drugu krajnost – aktivnost na konkretnom usmeravanju unutrašnjih kriza, odnosno na uključivanju u rešavanje, tj. uticaj na ishod postojeće krize. Iz navedenih razloga i određenog rivaliteta zemalja članica Evropske zajednice sa SAD, oživljena je i davno zaboravljena Zapadnoevropska unija, s pretenzijama da na evropskom planu zameni ulogu NATO-a, što ne odgovara SAD, a za sada ni Nemačkoj.

Pored navedenih sila i organizacija, interes za uticajem na balkanske odnose imaju ili ispoljavaju i neke susedne zemlje, kao što su Italija i Turska, jer imaju, nezavisno od članstva u NATO-u, i sopstvene interese, a izgleda im da postoji mogućnost za involviranje u savremene balkanske probleme i krize. Italija polazi od svoje ekonomske i tehnološke moći i interesa za reafirmacijom prisustva na Balkanu, posebno prema zemljama na istočnoj obali Jadrana, dok Turska želi poziciju regionalne sile na Bliskom istoku i Balkanu kroz korišćenje karaktera svojih odnosa sa SAD i njihovog interesa da je suprotstave fundamentalističkim ekstremnim snagama islamskog sveta. Njene pretenzije prema Bosni i Hercegovini, Albaniji i Makedoniji otvoreno su izražene, što ne odgovara Grčkoj i Bugarskoj, kao ni Saveznoj Republici Jugoslaviji, o čemu treba posebno voditi računa.

Već su se pokazale velike mogućnosti za spoljnje upravljanje „jugoslovenskim“ krizama, pa i pristrasnost ne samo pojedinih država već i međunarodnih organizacija, što SR Jugoslaviju, u uslovima internacionalizacije srpskog nacionalnog pitanja i protivurečnosti interesa u odnosu na srpski narod izvan SRJ i nacionalne manjine u Srbiji, dovodi u veoma delikatnu diplomatsku i druge pozicije.

Pored navedenog, smatramo da u okviru prve tematske celine treba obratiti pažnju na temu *Uticaj dezideologizacije, departizacije i ratnih iskustava na teoriju naše ratne veštine*, jer se kroz nju povezuju i sagledavaju kako subjektivna (politička) opredeljenja društva, tako i objektivna pozicija zemlje, ali i iskustva koja se mogu izvući iz procesa raspada druge Jugoslavije.

Smatramo da Redakcija časopisa, da bi što bolje i potpunije ostvarila svoj orijentacioni plan, mora biti angažovana na nalaženju odgovarajućih autora, naručivanju tekstova na pojedine teme, na neprihvatanju naslova „neka pitanja...“, odnosno ne sme čekati da se autori časopisu sami nude i predlažu teme, već mora unapred planirati svaki broj saglasno Orijentacionom planu, njegovim usmerenjima i

ciljevima koji se žele postići. Bilo bi dobro da se organizuju određeni naučni skupovi, pa čak i istraživanja prema ovom orijentacionom planu i usmere učesnici – autori na obradu određenih tema.

Prof. dr *RADIVOJE JOVADŽIĆ*, kapetan bojnog broda – Izveštaj o radu u prethodnom periodu u potpunosti prihvatam. Mislim da su rezultati koje je „Vojno delo“ kao teorijski časopis postiglo, u stvari, potvrda ispravnosti naše prošlogodišnje orijentacije da časopis otvorimo za veći broj poslenika pisane reči i intelektualnog stvaralaštva različitih profila, i da se oslobodimo nekih šema i klišeja u promišljanju pitanja za koja je časopis zainteresovan. Tako se i desilo da smo u protekloj godini, kako je i glavni i odgovorni urednik rekao, imali veći broj priloga koji su zaista predstavljali viši domet intelektualnog angažmana. Takva orijentacija, smatram, treba da se zadrži i u sledećoj godini. U vezi s tematskim planom za sledeću godinu, smatram da on uglavnom obuhvata sve tematske celine, pitanja i probleme koje je „Vojno delo“ i do sada obrađivalo. Upravo to je najveći nedostatak tog tematskog plana. Po mom mišljenju, plan bi trebalo da se detaljnije pogleda i izvrši selekcija pitanja i problema prema objektivnoj situaciji u kojoj se naša zemlja nalazi i svim promenama koje su nas zadesile kako unutar naše zemlje – društva i države, tako i u spoljnom okruženju u svetskim razmerama.

Mislim da ovom skupu ne treba ponavljati da su nastale promene tektonskog karaktera i da smo se, zbog njih, našli u sasvim novoj situaciji, koja traži nov metodološki i teorijski pristup u promišljanju svega onoga što je do sada bilo predmet našeg misaonog angažmana. Drugačije rečeno, sve ono što smo mislili, promišljali i obrađivali i predlagali moramo staviti pod znak pitanja i iznova promisliti na metodološki sasvim drugačiji način.

Promene o kojima govorimo, kao što je poznato, odnose se kako na sve ono što nam se desilo na unutrašnjem planu, tako i na dešavanja u spoljnom okruženju. Sagledavanje, istraživanje i promišljanje promena na unutrašnjem planu zahteva radikalno nov koncept intelektualnog angažmana. Uzmimo, na primer, pitanje koncepcije, zatim vojne doktrine, ili politiku odbrane uopšte. Mogu li se ti pojmovi promišljati na stari način i odvojeno od realne situacije u kojoj jesmo? Mislim da ne mogu, i to ne samo pojedinačno već i u slučaju da ih promišljamo kao elemente jedne šire celine – vojne sfere uopšte. Naime, ono što smo do sada obično nazivali vojnom sferom društvenog delovanja, po mom mišljenju, bitno menja i ulogu i značaj, i to tako korenito da se moraju dovoditi u pitanje ne samo postulati i njene osnove već i konkretni sadržaji, a još više konkretna rešenja i dosadašnji način njenog promišljanja. Odnosno, vojna sfera uopšte – vojno delovanje i u njoj vojska, doktrina i koncepcija odbrane – tretirana je do sada

kao jedan od činilaca. Dakle, kao nešto što je aktivno u ukupnoj izgradnji jednog društva na temeljima na kojima smo se nekada opredelili da stvaramo to društvo. Sada se to menja. Menja se, dakle, sam temelj društva, pa otuda i vojna sfera koja iz njega izrasta. Svi su izgledi da će vojna sfera i ukupni vojni angažman, kao i sve ono na šta taj angažman računa, od činioca postati golo sredstvo države i vlasti. Mi ćemo se, zapravo, naći u situaciji kakva je u toj sferi u građanskom društvu, jer iako ne znam kako će to naše društvo da izgleda u budućnosti, sve ukazuje na to da se ka takvom načinu proizvodnje društvenog života upravo krećemo.

Kada se radi o izmenjenim spoljnim činiocima situacija je još drastičnija i nužno se nameće kao predmet promišljanja na stranicama „Vojnog dela“. Uzmimo, na primer, taj „novi svetski poredak“. O njemu smo već mnogo pisali na stranicama časopisa, ali se on mora tek promišljati, i to sa svih mogućih aspekata – filozofije, sociologije, ekonomije, ali i vojne misli. Taj „novi svetski poredak“ donosi nam nešto bitno novo što menja mesto i ulogu vojnog činioca, posebno malih zemalja. Nema više bipolarnosti sila, nema više ravnoteže snaga, koje su se čak u pojedinim trenucima i poništavale, pa su u tom vakumu poništenih moćnih sila male zemlje, manje ili više uspešno, uspevale da očuvaju i vlastiti suverenitet i vlastitu slobodu. Sada se sve to menja. Imamo unipolarnu strukturu, jedan centar moći koji se nametnuo međunarodnoj zajednici, preko koje se određuje sloboda i stepen demokratije, i deformiše dosadašnja koncepcija suvereniteta. Brežnjevljev ograničeni suverenitet tek je „mala šala“ prema onome što se sada sprema i što, u izvesnom smislu, već jeste. Odbrane malih zemalja moraju se postaviti sasvim drugačije u tim uslovima. Jer, nismo više ni na kakvoj „klackalici“ blokova – njih nema. Jedna strana te klackalice je srušena i sad nas je „novi svetski poredak“, odnosno jedan centar moći, jednostavno prisvojio bez pitanja i našeg pristanka. Za bitno izmenjenu situaciju koju stvara taj „novi svetski poredak“ može se uzeti primer odnosa između naciona i svetskog pravnog poretka. Ne čini li vam se da sve prirodnopravne revandikacije malih naroda postaju predmet dogovora, razgovora i diktiranja iz tog centra moći? Jedno prirodno pravo, na primer na samoopredeljenje, nije više pravo naroda, već rezultat dogovora i procena svetskih moćnika. Dakle, sve manje je stvar naroda, a sve više stvar svetskog pravnog poretka koji to može da prihvati, ali i da ne prihvati. Ako, ipak, to ne prihvati, malu zemlju čekaju sankcije, slede diktati i pretnje do uništenja. Pitam, kako se od toga odbraniti? Ili, dalje, „novi svetski poredak“ sve što čini, čini u ime demokratije, slobode, mira i slično, pa se nameće pitanje ko određuje sadržaj i obim tih pojmova.

Bez sumnje, u veoma teškoj situaciji će se naći, i već su se našle, neke zemlje, a izgleda pre svih mi sami. Naš narod, naime, vekovima

čuva u tradiciji upravo pojmove: sloboda, nezavisnost, suverenitet, dostojanstvo, ali njihov sadržaj je određivao on sam, a nikako neko spolja. Možemo li mi, dakle, i dalje smatrati da su mir, sloboda, demokratija, nezavisnost, integritet i dostojanstvo naroda i čoveka sadržaji koje određujemo mi, ili ćemo prihvatiti da nam ih neko spolja određuje. Mislim da su to pitanja koja posebno pogađaju ovaj narod i mentalitet, jer se on vekovima branio od onoga i onih koji su to pravo pokušavali da nam ospore.

Samo iz nekoliko navedenih primera proizilazi da teorijska misao, pa i vojna, ima pred sobom jedno široko polje, sa mnogo nepoznanica i potpuno novih pojava, što traži od nas potpuni teorijski angažman.

Koliko mi je poznato, više nemamo časopise vidovskog karaktera, već jedan časopis koji pokriva stručnu vojnu vidovsku problematiku. Ako je tako, mislim da bi naš časopis „Vojno delo“ trebalo da doživi neka pomeranja, ili bar neku redefiniciju vlastitih opredeljenja, koncepcije i slično. Zalažem se za to da ovaj časopis i dalje ostane vojnoteorijski i da razmatra neka fundamentalna pitanja vojnog delovanja uopšte, vojnu sferu, odbranu i društvo, i sve ono što je vezano s tim, a da ne zalazi mnogo u probleme ratne veštine, a ako to čini onda to mora biti na najvišem teorijskom nivou. Ako tako shvatimo profil našeg časopisa, predloženi tematski plan bi trebalo da se podvrgne detaljnijoj reviziji, što mislim da Redakcija i Savet mogu da urade. Jer, on sadrži mnogo usitnjenih tema proizašlih, pre svega, iz iskustva, a ne iz teorije. Filozofija odbrane, sociologija odbrane, ekonomija odbrane i sva pitanja koja pripadaju jednom višem teorijskom nivou moraju naći mesto na stranicama „Vojnog dela“. Ako bismo tako gledali na orijentaciju našeg časopisa, moglo bi da se razmisli i o promeni njegovog „mesta“. Naime, on bi se sve više približavao problematici kojom je zaokupljena novoformirana Uprava za stratejska istraživanja i politiku odbrane, a sve manje Generalštabu, kome bi ostao taj novoformirani vidovski časopis. Jer, zadaci nove uprave korespondiraju onima koje bi trebalo da ima i časopis „Vojno delo“, pa je zbog toga njoj i najbliži.

Mr ZORAN ČIČAK – Imam utisak da je u vremenu do ove sednice dosta toga urađeno i da možemo pozitivno oceniti prethodni period. „Vojno delo“ je u prethodnom periodu ne samo uspešno pratilo transformaciju Vojske Jugoslavije, već je, ponekad, anticipiralo promene argumentovano i znatno pre nego što su se dogodile. Na osnovu toga, predloženi orijentacioni tematski plan, iako naizgled obiman, realan je i odgovara postojećim okolnostima. Međutim, treba obratiti pažnju na grupisanje predloženih tema, jer ima i onih koje se mogu obraditi na multidisciplinarni način. Kada se radi o formatiranju ovog plana smatram da je značajno sledeće:

Prvo, osnovno težište treba da bude na analizi nove vojno-političke konstelacije snaga u ovom delu Evrope. Pošto imamo ne više bipolarnu, nego policentričnu strukturu moći, to je činilac koji iziskuje novu analizu. Stalno treba pratiti realni uticaj regionalnih činilaca moći na Balkanu, pre svega onih koji su istorijski bili neprijateljski orijentisani prema Jugoslaviji, odnosno prema Srbiji, i koji su sada potencijalni činilac ugrožavanja bezbednosti SR Jugoslavije. Ne može se ni u jednoj budućoj analizi izbeći poređenje sa nekim istorijskim situacijama od pre pedeset, sto ili sto pedeset godina, kao ni analiza novih vojno-političkih saveza na Balkanu. Odnosno, kako ti savezi mogu da utiču na bezbednosno stanje SR Jugoslavije. Dakle, koje bi države mogle da budu potencijalni saveznici u budućim ratnim operacijama, koji se savezi protiv naše države mogu zaključiti i u koje bi saveze i ona ušla. Morale bi ozbiljno da se uzmu u obzir asocijacije na obnovu Male antante, Balkanskog saveza i svih drugih saveza i koalicija koji su postojali, odnosno na njihova pozitivna i negativna iskustva. Naravno, nameće se i problem dinamike promena u strukturi moći, koja je u ovom periodu izuzetno burna, pa one promene koje su nekada kao tendencija trajale pet, deset, pa i petnaest godina, sada se događaju tokom jedne godine.

Drugo, u zasebnu tematsku grupu treba svrstati analizu međunarodnopravnih iskustava iz proteklih događaja vezanih za krizu u SFRJ, koji su relevantni za strategiju odbrane SR Jugoslavije. Pre svega, treba dalje ispitivati stav međunarodne zajednice prema međunarodnopravnom aspektu prava na samoopredeljenje, problemu secesije i problemu priznanja država, jer je to i dalje aktuelno i veoma značajno za konceptualizaciju odbrane SR Jugoslavije. Takođe, interesantno je dalje ispitivanje, ne samo na prostoru Evrope nego i na nekim prostorima van Evrope, tzv. prava na humanitarnu intervenciju, čime se suštinski revidira Povelja Ujedinjenih nacija. Time se bitno zaokružuje jedan koncept „ograničenog integriteta“ mnogih malih država, koje se u novom svetskom poretku iskazuju kao objekti nagodbi i kao objekti intervencije stranih regionalnih ili globalnih međunarodnih organizacija. Ta doktrina „humanitarne intervencije“, koja se i dalje nameće na prostoru Balkana, može biti za naš izuzetno značajna, i mislim da bi trebalo pažljivo ispitati sve aspekte, od onih u Somaliji do nekih koji se u narednom periodu mogu očekivati. Takođe, posebno za prostor SR Jugoslavije, značajno je da se pažnja posveti fenomenima specijalnog statusa pojedinih teritorija, poznatim iskustvima iz drugih zemalja kada se radi o fenomenima specijalnog statusa i načinu na koji se taj fenomen može instrumentalizovati kao vid strategije posrednog nastupanja i strategije ugrožavanja bezbednosti Jugoslavije.

Treće, koji su novi vidovi ugrožavanja bezbednosti Savezne Republike Jugoslavije i, istovremeno, koji činioci mogu da utiču i na

eventualni vojno-politički angažman SRJ na prostorima izvan njenih granica, odnosno na prostoru bivših republika Jugoslavije, pre svega na prostoru BiH i Hrvatske. Odnosno, koje su mogućnosti da se na taj način ugrozi bezbednost SRJ. U okviru toga, trebalo bi ozbiljno analizirati da li su i koliko, sankcije uvedene protiv SRJ vid agresije, obim blokade dela akvatorije Jadrana i vazdušnog prostora u blizini granica SRJ oblik ugrožavanja njene bezbednosti i da li se mogu međunarodni standardi u pogledu ljudskih prava, odnosno verski (religiozni) činilac, i na koji način, koristiti za ugrožavanje bezbednosti Jugoslavije. Mislim da se većina navedenih pitanja može analizirati multidisciplinarno, tj. mogu se obraditi ne samo s vojno-političkih, međunarodnopravnih i geostrategijskih aspekata već s obzirom na ekonomske parametre, posebno kada se radi o sankcijama.

Opređenjenje da se časopis medijski promoviše više nego do sada smatram ispravnim, jer će to znatno povećati upotrebnu vrednost ovih saznanja i učiniti da ona, u krajnjem, budu funkcionalna. U eri sveopšteg marketinga, ta medijska promocija može samo da doprinese ukupnim rezultatima „Vojnog dela“. Takođe, bilo bi dobro da se u vezi s transformacijom sistema vojnog školstva i novog koncepta Univerziteta Vojske Jugoslavije ispituju mogućnosti da se neki multidisciplinarni projekti u okviru „Vojnog dela“ šire upotrebe i u sistemu vojnog školstva.

Mr SAVA KOVAČEVIĆ, general-major – Pošto sam saglasan s izveštajem glavnog i odgovornog urednika časopisa „Vojno delo“, želim da iznesem neka zapažanja o ponuđenom tematskom planu. Smatram da je on problemski okvir doktrinarno-teorijskih i naučnih sadržaja sadašnjih saznanja i stanja. Istovremeno, u okviru ponuđenih tema treba predvideti razvoj događaja kao prakse za taktički i operativni nivo. Naime, čitaoci „Vojnog dela“ očekuju da njegovi sadržaji budu izvor teorijske spoznaje iz oblasti ratne veštine i da ta saznanja imaju praktičnu primenu.

Ponuđeni orijentacioni tematski plan, pre svega naslovi poglavlja, odražavaju namenu časopisa „Vojno delo“. Međutim, trebalo bi ga donekle modifikovati. Na primer, ako je osnovno pitanje transformacije Vojske Jugoslavije njena profesionalizacija, i doktrinarna teorija bi trebalo da se uskladi s takvom organizacijom i razradi naučna doktrinarna teorija. Takođe, treba voditi računa da se ne ideologizuju pojedini sadržaji, kao: politika i doktrina vojne organizacije, društvo i odbrana itd. Ne smatram da te sadržaje treba odbaciti, ali im, u svakom slučaju, treba posvetiti manje prostora. Ima nekih tema koje treba preformulisati ili izostaviti, na primer: *Izvođenje napadnih dejstava na naseljena mesta*. Jer, postavlja se protivpitanje da li naseljeno mesto može da bude neutvrđeno. Pored toga, trebalo bi uvrstiti neke nove teme,

kao: *Građanski rat na našem prostoru, Priprema i angažovanje naše emigracije u uslovima ratne opasnosti* itd.

Celina koja se odnosi na vojno-političke procese i događaje trebalo bi da zahvata probleme stvaranja oružanih snaga secesionističkih republika bivše SFRJ i njihovo moguće angažovanje na našem ratištu. Nigde se ne potencira problem stvaranja paravojnih formacija i njihovo isključivanje, odnosno uključivanje u Vojsku Jugoslavije. Dalje, u petom poglavlju zahvaćena je tematika o ratnim iskustvima. Smatram da bi je trebalo proširiti i više prostora dati iskustvima iz borbenih dejstava na našem ratištu, uz kritičku analizu funkcije rukovođenja i komandovanja na svim nivoima.

Dr *SRETEN ČUPIĆ*, general-major – Govoriću veoma kratko. Prvo, mislim da je tematski plan zaista sveobuhvatan i da svaki autor u njemu može da nađe svoju temu. Drugo, već je rečeno da je vojska depolitizovana i da će biti profesionalizovana, pa smatram da i u sadržaju „Vojnog dela“, s obzirom na njegov cilj i tematiku koju obrađuje, treba da dominiraju profesija, struka i znanje. I treće, ne slažem se sa predlogom da se uvede obavezna pretplata, jer to nije garancija da će časopis biti čitan. Naime, časopis treba da nađe put do čitalaca kvalitetom sadržaja.

Prof. dr *ŽIVOJIN RAKOČEVIĆ* – Predloženi, prezentiran i kritički razmatran *Orijentacioni tematski plan* časopisa „Vojno delo“ „pokriva“ gotovo sva pitanja vojne nauke (poglavitno ratne veštine) i politike, odnosno sistema odbrane naše zemlje. Više od 170 tema različitog „ranga“ (važnosti, stupnja, opštosti, složenosti i „opsega“) zapodevaju ovu našu diskusiju – koja treba da bude uvod i putokaz za tzv. operacionalizaciju pomenutog plana. Pozitivnim ocenama predloženih tema „pridružujem“ jednu opštu kritičku opasku i sugestiju: vojne i ratne teme valja zapodevati i artikulirati već prema onome kako su se one *spontano zametnule* u životu savremenih oružanih snaga i u „prethodno otvorenom polju“ službene politike odbrane SR Jugoslavije.

Jedino vojne stvari i „govor rata“, o kojima je ovde poglavitno reč, imaju tzv. *ontološku privilegiju* da nam – na naša pitanja – dramatično odgovaraju sa „da“ ili „ne“. Moramo se potruditi oko toga da kritički proniknemo u sve bitne *zahteve* predloženih tema, ali i u ono „nešto“ *preko* tih zahteva, primetio bi Peter Sloterdijk.

Filozofsko-naučna tematizacija „ključnih“ pitanja u vezi s različitim vrstama rata, ratnom veštinom, ratovodstvom i politikom odbrane naše zemlje treba da ukaže na prava mesta i „specifičnu težinu“ svih predloženih tema, a i svih mogućih ratnih strategija i taktika u razmišljanju i „razradi“ navedenih tema mora se poći od vojnih stvari u njihovim određenjima telesnih i empirijskih stvari, dakle, od oružja

koja „čine suštinu boraca“, od tzv. vojnoindustrijskih kompleksa, od stvarnih odnosa, oblika i metoda finansiranja oružanih snaga i rata itd. – kako bi se te i takve telesne i iskustvene stvari mogle upotrebiti kao svojevrsna *nit vodilja* u pomenutim razmatranjima.

Predlažem *preformulaciju* izvesnih tema koje imaju udžbenički karakter. Potencijalne „obrađivače“ tema (autori članaka, eseja i studija) ne treba ostaviti u neizvesnosti kada se radi o eventualnom bogatstvu pitanja i misli koji u tim naslovima mogu biti sadržani. Već sami naslovi tema treba da iniciraju, a možda i sugerišu, izvesno kritičko preispitivanje i, čak, *dekonstrukciju* pojmova, definicija i maksima ratne veštine i ratovodstva.

Na primer, *kredo* Anri de Žominija: dovesti fakta, a i one anglosaksonske *conflicting facts*, na nivo gledišta o „stalnom trijumfu primene principa“ (Žomini, *Pregled ratne veštine*), treba dovesti u neposredniju vezu sa Sloterdijkovom dekonstruktivističkom tezom o „kopernikanskoj mobilizaciji i ptolomejskom razoružanju“ u oblastima teorijske egzistencije tzv. svetskih poslova, planetarne i regionalne geopolitike, ratne veštine i ratovodstva. Takozvana *kopernikanska revolucija* u filozofiji i nauci (na izvestan način i u nauci ratne veštine i ratovodstva) uništila je, ili gde-gde uveliko opustošila, „ptolomejske“ pojavne svetove, iracionalnu stranu različitih društvenih odnosa i oblika, šarene privide i kantovski objektivitet privida, izvesne ukorenjene narodne predrasude o ratu i miru i drugim društvenim fenomenima i procesima itd. – s mnoštvom negativnih implikacija u filozofiji i naukama, i s negativnim uticajima na društvenu zbilju u praksu ratovanja i ratovodstva.

I sam Žomini je bio svestan izvesnih negativnih učinaka kopernikanskog preokreta, mobilizacije, misaonog „naoružavanja“ u oblastima ratne veštine i ratovodstva. Na jednom mestu u navedenom delu on kaže da nisu mogući „komitet“ i filozofsko-naučni „konsenzus“ za izradu (stvaranje) „jedne savršene, apsolutne i nepromenljive teorije ratne veštine i ratovodstva“ – „za sve ratne radnje, a naročito za taktiku“.

Ratna politika pripada više *nauci* (i mudrosti – prim. Ž.R.) *državnika* nego *ratnika*, kaže Žomini. U naše doba, svugde u svetu, pa i u SR Jugoslaviji, *ratna politika*, odnosno politika odbrane pripadaju i *ratnicima*. Osobito na nivou i u stalno otvorenom polju delovanja glavnokomandujućeg – Generalštaba. *Ratna politika* „ulazi u sve kombinacije koje odlučuju o ratu, kao i u operacije koje bi se *mogle* preduzeti“, kaže Žomini. Ona spada u nauku ratne veštine, i to samo ako i ukoliko je kopernikanizam (prenaglašeni redukcionizam i insistiranje na opštim zakonitostima rata i mira) doživeo izvesno *ptolomejsko razoružanje*.

Aktuelna ratna politika Zapada, a osobito SAD, podrazumeva gotovo potpunu usredsređenost njihove službene i tajne diplomatije na tzv. krizna žarišta u svetu. „Jugoslovenski konflikt“ i geopolitička pozicija i interesi ruske federacije glavna su preokupacija tih diploma-tija. U tom kontekstu valja izučavati ratoborne izjave i zalaganja Lorensa Iglbergera, „briljantnu“ i nadasve marcijalističku rezoluciju Evropske zajednice na sastanku u Edinburgu 11. i 12. decembra 1992. godine itd.

Temu *Uticaj dezideologizacije, departizacije i ratnih iskustava na teoriju naše ratne veštine* treba bitno preformulisati, i čak dekonstruisati. Šta su indikacije teze i stava o tzv. dezideologizaciji i čak depolitizaciji Vojske Jugoslavije? Zar VJ ne može imati *drugačije mišljenje* (i u smislu teze Oktavia Paza) kada je reč o ratnoj politici nama nenaklonjenih ili neprijateljskih zemalja, o politici odbrane, o vojnoindustrijskom kompleksu, o prelazu sa mirnodopske na ratnu ekonomiku, i obrnuto, o položaju, funkcijama i stvarnoj ulozi i moći titularnog vrhovnog komandanta (dakle, i o tzv. ontološkoj razlici između titularnog i istinskog, pravog vrhovnog komandanta u uslovima rata ili neposredne ratne opasnosti) i još o nekim presudno važnim pitanjima rata i mira?! „Šta može reći *drugačiji glas*“ najkompetentnijih, darovitih, relativno nepri-strasnih i rodoljubivih pripadnika VJ? Kakva mogu da budu funkcija i domašaji nauke o ratnoj veštini, ratnoj politici i geopolitici u uveliko pocepanoj i dramatski protivurečnoj društvenoj stvarnosti SR Jugosla-vije, Balkana, Evrope i „sveta nacijâ“ u celosti?

„Dezideologizacija“ VJ trebalo bi da znači oslobađanje njenih pripadnika i institucija od prevaziđenih ili, pak, rđavih i pogubnih ideologija (različitim ideologijskih floskula, simulakruma i smežuranih „modela“ uveliko otuđene i iskrivljene društvene svesti), ali ne i nekakvu slepoću za stvarna društvena zbivanja, geopolitičke i ratne procese, i u tom smislu za velike ideologije bez kojih se ne mogu zamisliti civilizacije i nacionalne kulture.

Džordž Buš i vrhunski propagandisti, izviđači, obaveštajci i ideolozi Zapada razglašavaju i naturaju svoju tezu o planetarnom polaritetu „pobednici“ i „pobeđeni“ („porażeni“) u tzv. hladnome ratu i u antagonističkom sudaranju (međusobnom isključivanju) „kapitalizma“ i „socijalizma“, dakle, bez njihovih „nacionalnih boja“ i civilizacijskih određenja. Ta njihova teza i borbeni poklič prodiru i u „velike stvari ljudskog duha“, i tu prave veliki nihilistički haos.

Ta njihova anticivilizacijska i, šta više, đavolska rabota ima sledeći ratni cilj: svim silama i raspoloživim propagandističko-obaveštajnim i policijskim metodama dovesti do toga da se porażeni „komunisti“ i *marksisti* nikad i nigde više ne čuju, ne oglase, ne vide... Njima treba *oduzimati* reč i u stvarima saznanja istine, u teorijsko-metodološkim razmatranjima itd.

Vlastite prave ili samo fiktivne i lažne uspehe u tobožnjem okončanju hladnog rata proglašavaju kao „svetsko istorijske odluke čovečanstva, ljudskog roda“, a svoje pobeđe izjednačavaju sa božjim sudom. A reč je zapravo o poredama njihovih država, vojnoobaveštajnih i propagandističkih „krugova“, odnosno „establišmenata“; i to samo ako i ukoliko sprovede u delo „spirituelne“ strateške zamisli i veliko-taktičke varijante i scenarije *planetarnog kapitalizma*, kao njegovi manje ili više komplikovani *automati, igračke, roboti*. Ipak, pomenuti uspesi, moć i pobeđe Zapada u hladnome ratu i *lažnom* detantu samo su pseudoparadigme, relativna i prolazna merila i klice novih konflikata, konvulzija i kriza u savremenom „svetu nacija“.

„Dolazeće čudovište“ zvano „novi svetski poredak“ *briše* prošlost čovečanstva, ljudskog roda. Ono uveliko istanjuje i čak poništava raniju univerzalnost zapadne civilizacije i „civilizacijsku misiju kapitalizma“. Univerzalnost je spremnost i sposobnost ljudi i nacija za višestruku komunikaciju unutar „sveta nacija“. Radi se sada o tome da se Zapad tim „dolazećim čudovištem“ i praktički i teorijski *odriče* od čovečanstva ili, pak, erazmovskog i vikoovskog sveta nacija. Njegovi „establišmenti“ i „barbarogeniji“ zatvaraju *svoje granice* za duhovna, filozofska i umetnička dela mnogih zemalja „trećega sveta“, a i sopstvena takva dela *uskraćuju* tim zemljama. Stoga ja aktuelan davnašnji kritički nalaz Karla Jaspersa: „Čovečanstvo se *raspada*, ono sebe više ne sluša, ne može sebe da razume“.

„Milošću“ arhitekata tzv. novog svetskog poretka daruje nam se smrt kao „produžena Hirošima“, i u vidu koncentracionih logora, eufemistički nazvanih: „sankcije Ujedinjenih nacija“ i „pomorsko-kopnena blokada“, a da zapravo pre toga, „tokom decenija – nismo ni živeli“ (Nolte); upravo blagodareći tzv. civilizacijskoj misiji planetarnog kapitalizma i delovanju njegovih pomahnitalih „igračaka“, „robot“.

Arhitekti i logističari „novog svetskog poretka“ su bez kritičkog duha. „Arhitekturni omot“ njihovog čudovišnog svetskog poretka sastavljen je od geopolitičkih privida, „savršenih iracionalnosti“ i mnoštva bodrijarovskih „*simulakruma*“. Pod „vladavinom simulakruma“ ne može se obnoviti istina o zapadnoj civilizaciji i *krizama*“ koje zbog nje i sa njom preživljava čovečanstvo.

Užasna stvarnost rata u Bosni i Hercegovini, odnosno u bivšoj Jugoslaviji, nastavljanje „rata u Zalivu“, građanski rat u Somaliji i američka vojna intervencija u toj „trećesvetskoj“ zemlji koja se odavno našla „na putevima očaja i agonije“ itd. – jesu alibi za „establišment“ SAD i njegove geopolitičke i geostrateške modele. Principi i modeli simulacije i bodrijarevski *simulakrumi simulacije* prožimaju te pragmatičke i ratoborne modele, i vladaju tim tobožnjim svetskim poretkom.

Pomenuti barbarogeniji ili „dželiti“ aktuelne zapadnjačke inkvizije traže od srpskog i ruskog naroda da priznaju krivicu zbog „upada“

principa zla u „božanski“ „novi svetski poredak“. Njihovo eventualno „priznanje“ i „pokajanje“ vratilo bi „umirujući kauzalitet“ zapadnim geopolitičkim matricama i scenarijima. Srbi i Rusi učestvuju u „*proizvođenju zla kao uzroka*“ destabilizacije tog nazovi svetskog poretka, i zato Džordž Buš, Lorens Iglberger i drugi „barbarogeniji“ i „inkvizitori“ mogu preduzimati „trijumfalno“ mučenje i ubijanje tih i inih „varvara“ i „zločinaca“.

Termin „dezideologizacija“ možemo s razlogom uvrstiti u „*simulakrume* prvoga reda. Njime se prekrivaju izvesni verodostojni znakovi i činjenice *posrtanja* navodno jedine preostale supersile – SAD. Novoizabrani predsednik, Bil Klinton, i njegovi najbliži saradnici tačno uočavaju presudno važne ekonomske probleme svoje zemlje. Čak i da su pripremili odgovarajuće mere, instrumente i scenarije za njihovo trenutno i dugoročnije rešavanje – biće im potrebno najmanje deset do petnaest godina da izvuku zemlju iz éorsokaka tzv. reganomike i svestrano je obnove u smislu *istinske revitalizacije* anglo-američke vrste kapitalizma. Takav epohalni poduhvat neće biti moguć ako nova američka administracija postane zarobljenik aktuelne spoljne politike koju oličavaju Džordž Buš i Lorens Iglberger.

Ako i ukoliko zaista teže pomenutoj revitalizaciji anglo-američke vrste kapitalizma i oporavku i usponu američke privrede – Klintonova administracija će morati da se odrekne uloge svetskog žandarma i „usrećitelja“ čovečanstva pod lažnom krinkom „novog svetskog poretka“. Moraće tragati za istinski miroljubivim i civilizacijskim rešenjima niza geopolitičkih konflikata diljem Zemljinoga šara. Pa makar da im je uloga svetskog žandarma i vrhunskog arhitekta pomenutog poretka prirasla za srce ili im donosila izvense rente i dividende.

Tim pre, što je već poljuljana vera u SAD kao „stabilan“ etnički i rasni mozaik s pouzdanim „protestantskim cementom“. Čuveni „melting pot“ ili „grandiozni mozaik“ ne mogu preduprediti (otkloniti) latentnu opasnost „fragmentacije“, usitnjavanja, cepanja“ SAD – prema „crnoj paradigmi“ hipostaziranog suvereniteta nacija i tzv. balkanizacije. Indikativna je i zloslutna nedavno objavljena knjiga Artura Šlezingera s apokaliptičkim naslovom: *The Disuniting of America*“. Isto tako, i pitanje u časopisu „Di Zeit“, u članku *Blistava beda Amerike*: „Šta će iz svega ovoga na kraju proizići: *mnoštvo patuljastih državica* kao što su Hrvatska, Srbija i Bosna, *raspadanje* američke unije, ili *novi društveni dogovor* koji bi odgovarao *raznolikosti kultura*, i koji bi za stvarnu žižu imao američko zajedništvo – teško je reći. Ovde je nagomilano mnogo i *eksploziju* može sprečiti samo *privredni polet* koji bi zahvatio sve, a posebno oštećene i zapostavljene“.

Zbog svega naznačenog, a imajući u vidu i ratna iskustva JNA, VJ i oružanih snaga Republike Srpske i Republike Srpske Krajine (koja se, pretpostavljam, već izučavaju, ili će se uskoro izučavati na svim

važnijim vojnim školama u svetu), predlažem da se formulišu, odnosno artikulišu teme koje „proističu“ iz svih tih i inih ratnih i geopolitičkih procesa, te da se i klasična dela Klauzevica, Žominiya, Lidela Harta i drugih najznačajnijih poslenika nauke o ratu i oružanim snagama „propuste“ kroz dekonstruktivističku prizmu aktuelne frankofonske filozofije (Derida, Bodrijar i drugi) i filozofijâ Martina Hajdegera i Petera Sloterdijka.

Dr *MILAN OPAČIĆ*, pukovnik – U osnovi, slažem se s orijentacionim planom za naredne dve godine. Predlažem, ipak, da se razmisli o dve tematske oblasti, koje su, čini mi se, veoma interesantne i značajne, a planom su samo delimično obuhvaćene. Naime, na jednom mestu u predlogu plana predviđa se analiza nekih naših iskustava vezanih za propagandno-psihološka dejstva i medijski rat, znači za ono što se događalo na jugoslovenskom prostoru. Međutim, ima potrebe da se propagadno-psihološka dejstva i medijski rat izučavaju nešto šire, i to ne samo s aspekta ugrožavanja bezbednosti pojedinih zemalja nego i oblikovanja, odnosno stvaranja „novog svetskog poretka“. Takođe, navodi se kao posebna tematska oblast instrumentalizacija najznačajnijih međunarodnih vojno-političkih organizacija, mada se ne navodi (u zagradi) nijedna od njih, već samo Organizacija UN, Evropska zajednica, KEBS itd. U vezi s tim, predlažem da se makar razmisli o tome da se ta tematska oblast proširi i obuhvati instrumentalizaciju ne samo najznačajnijih vojno-političkih organizacija nego i mnogo većeg broja kako međuvladinih, tako i nevladinih organizacija, opet u funkciji ugrožavanja bezbednosti pojedinih zemalja, ali i stvaranja, odnosno oblikovanja novog svetskog poretka.

Dr *MILORAD TERZIĆ*, pukovnik – Predlog tematskog plana, po mišljenju Uprave za civilnu odbranu, u osnovi odražava novonastalu vojnostrategijsku realnost u svetu, Evropi i na Balkanu. Nemamo sistemskih primedaba na tematske oblasti i pitanja koja će u dvogodišnjem periodu razmatrati Redakcija sa saradnicima časopisa. U osnovi, predlog tematskog plana je prilagođen potrebama Vojske Jugoslavije i zahtevima vojno-političkog trenutka u kojem živimo. Međutim, smatramo da pojedinim sadržajima nije dat odgovarajući značaj, pa usled toga imamo i neke sutestije: 1) promene političkog i ekonomskog sistema zemlje nameću kao neodgodivo definisanje potreba i pojmova, kao i iskustava iz poslednjeg rata, po elementima *pripreme i funkcionisanja civilnih potencijala u miru za potrebe rata, ali kao državne funkcije*; 2) naglašavamo značaj i potrebu za obrazovanjem i školovanjem civilnih struktura za potrebe odbrane zemlje i civilne zaštite, saglasno odredbama Predloga zakona o odbrani, i 3) u istoj tematskoj oblasti predlažemo zasebnu tezu *Zaštita životne sredine – ekologija*, s posebnim osvrtom na prostorno-urbanističke mere zaštite i njihovu usklađenost s potrebama odbrane.

Obrazloženje Žirija za dodelu Nagrade „Vojno delo“

Žiri, u sastavu: predsednik dr Milosav Simić, kontraadmiral; publicista Dragoš Kalajić; doc. dr Vojislav Stojković, potpukovnik, i Veljko Kadijević, kapetan I klase, imenovan naredbom načelnika Generalštaba Vojske Jugoslavije radi pregleda i ocene autorskih radova i pripreme predloga za dodelu Nagrade „Vojno delo“ u 1992. godini – analizirao je sve radove objavljene u „Vojnom delu“ u brojevima 6/91, 1-2/92, 3/92 i 4-5/92. i razmotrio predloge koji su, u vezi s tim, upućeni Redakciji časopisa.

Na osnovu obrazloženja predlagača, ocene svih članova i kriterijuma za vrednovanje, Žiri je predložio načelniku Generalštaba Vojske Jugoslavije da Nagradu „Vojno delo“ dobije članak *Neka aktuelna pitanja vojne strategije*, autora mr Radovana Grubača, pukovnika.

U nagrađenom radu se razmatraju osnovna pitanja vojne strategije na osnovu stava da se – u uslovima konstituisanja i delovanja potpuno novog društvenog sistema u Jugoslaviji i njenog izmenjenog bližeg i daljeg okruženja – nužno postavlja pitanje rekonstrukcije oružanih snaga i sistema odbrane u celini. Autor smatra da se aktuelni problemi naše vojne strategije ne mogu razrešiti njenom dogradnjom i delimičnom transformacijom oružanih snaga, već da treba razviti i materijalizovati nov i celovit model vojnog organizovanja i delovanja. Pri tome se mora poći od proverenih načela modelovanja i projektovanja složenih organizacionih sistema. Na osnovu tih načela, autor je razradio potpuno nov model vojnog organizovanja i delovanja, koji obuhvata sledeće sadržaje: (1) vojno-strategijsko okruženje, (2) funkcije i ciljeve oružanih snaga, (3) sadržaj i forme delovanja kojima oružane snage ostvaruju svoju funkciju, i (4) strukturu i organizaciju oružanih snaga razvijene prema sadržajima delovanja.

Rad mr Radovana Grubača, prema oceni Žirija, tematski je veoma aktuelan i najdirektnije korespondira s programskom orijentacijom časopisa. Rađen je na visokom teorijskom i metodološkom nivou, i odgovara potrebama prakse našeg vojnoodbrambenog organizovanja u novim, značajno izmenjenim uslovima. Stoga će, smatra Žiri, koristiti svima koji rade na transformaciji Vojske Jugoslavije i koncipiranju osnovnih opredeljenja naše buduće vojne doktrine. Osim toga, dodeljivanje nagrade za članak iz oblasti vojne nauke trebalo bi da bude podsticaj i drugim istraživačima, prvenstveno mladim, za teorijski rad na razvijanju vojnonaučne misli i saradnju u „Vojnom delu“, kao opštevojnom teorijskom časopisu.